Polgári Szemle

2015. DECEMBER – 11. ÉVFOLYAM 4-6. SZÁM

A pénzmosás megjelenése a gazdaságban

Zéman Zoltán – Lukács János – Túróczi Imre

MEGJELENT: 2015. DECEMBER – 11. ÉVFOLYAM 4-6. SZÁM

Dr. habil Zéman Zoltán PHD, egyetemi docens, Szent István Egyetem, intézetigazgató (zeman.zoltan@gtk.szie.hu), dr. habil Lukács János CsC, egyetemi tanár, Corvinus Egyetem intézetigazgatója, Magyar Könyvvizsgálói Kamara elnöke (janos.lukacs@uni-corvinus.hu), dr. Túróczi Imre, rektor, Szolnoki Főiskola (turoczi@szolf.hu).

Összefoglalás

A szerzők a cikk keretein belül feltárják a pénzmosás kialakulásának összefüggéseit, valamint megfogalmazzák, mint a szervezett gazdasági bűnözés egyik legbonyolultabb és legkifinomultabb részeként. Bemutatásra kerül a folyamat három klasszikus esete: az elhelyezés, a rétegzés és az integrálás. Hangsúlyozzák a pénzmosás elleni nemzetközi fellépéseket, és röviden ismertetik a legjelentősebb szervezeteket és azok feladatait. Továbbá három fontos alapszabályra hívják fel a vállalkozások figyelmét, amelyekkel védekezhetnek: „Ismerd meg a céget", „Ismerd meg az ügyfeled" és „Ismerd meg a kollégádat!" A pénzmosás elleni harc sikeréhez a vállalkozásoknak észlelniük kell a szokatlan viselkedést, ezért szemléltetésre kerül néhány erre utaló jel is. A cikk célja, hogy felhívja a figyelmet, hogy mindenkinek nagyon fontos erkölcsi kötelessége a pénzmosás elleni küzdelem erősítése.

APPEARANCE OF MONEY LAUNDERING IN THE ECONOMY

Summary

The authors explore correlations during the development of money laundering, and articulate it as one of the most complex and sophisticated part of organized economic crime. Three classic cases of the process are given: placement, layering and integration. The importance of international actions against money laundering is emphasized and a brief description is given of the most important organizations and their responsibilities. The attention is called to three important rules of thumb to defend businesses: "Know your business", "Know your customer" and "Know your employee". To successfully combat money laundering, businesses need to detect unusual behavior, illustrated by a few examples in the article. The authors' aim is to raise awareness concerning everyone's moral obligation to contribute to combatting money laundering.

A pénzmosás kialakulása egy adott országban összefügg olyan gazdasági bűncselekmények megjelenésével, amelyek rendszeres és jelentős bújtatott – nem legális – jövedelmet eredményeznek. Ilyen illegális tevékenységnek számít a kábítószer- és fegyverkereskedelem, a pénzhamisítás, az embercsempészet, a prostitúció, a zsarolás, a gyermekpornográfia, az adócsalás, a korrupció stb. Nemcsak az ilyen jellegű bűnös pénzek alkalmasak a pénzmosásra, hanem minden, a céges nyilvántartásokban, könyvelésekben és adóbevallásokban nem szerepeltetett bevételek, jövedelmek is. A pénzmosás a szervezett gazdasági bűnözés egyik legbonyolultabb és legkifinomultabb része. Általában akkor merül fel igény erre a tevékenységre, amikor a bűnözőknek már nagyon sok bevételük származik az elkövetett bűncselekményekből, és annak egyszerű elköltése egyenlő lenne az önfeljelentéssel, mert a hirtelen jólét és meggazdagodás mindenkinek feltűnne, szemet szúrna. A magyar Btk. megfogalmazása szerint hazánkban pénzmosás bűntettét követi el az, aki más által elkövetett büntetendő cselekményből származó pénzt vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró okiratot, értékpapírt megszerez, megőriz, kezel, gazdasági tevékenységeken keresztül legalizál, tisztára mos (átalakít, felhasznál, átruház, pénzügyi tevékenységet végez

Polgári Magyarországért Alapítvány
HetiVválasz
Demokrata
gondola

KETHANO DROM
KÖZÖS ÚT
ÚJ SZÉCHENYI TERV

Utolsó hozzászólások

Emlékképek gr. Andrássy Gyula pályájának kormányfői szakaszáról

Dr. Sebestyén Sándor író és történész cikkei hihetetlen érdekesek, izgalmasak s talán ami a legfontosabb érthetőek az olvasó számá...

Főszerkesztői beköszöntő

Főszerkesztői beköszöntő

Publikálni szeretnék Önöknél. Hol találom a formátum-információt? Jánossy Dániel ÁSZ

vele, vagy meghiúsít egy büntetőeljárást), eredetét, fellelhető helyét eltitkolja vagy elleplezi, miközben tudott annak eredetéről.[1]

A pénzmosás az amerikai zsargonból került át Európába. Az Amerikai Egyesült Államokban a bűncselekményből származó pénzt „piszkos pénznek", „dirty money"-nak nevezik. „A pénzmosás a bűnözők és a terroristák tevékenysége, amely arra irányul, hogy lehetetlenné tegye az illegálisan szerzett – bűncselekményekből származó – pénz eredetének azonosíthatóságát, és azt legális forrásból származónak tüntesse fel."[2] A globálissá váló nemzetközi tőkemozgások között egyre nehezebb megkülönböztetni az illegális jövedelmeket a törvényes műveletekből származóktól. A pénzmosási műveletek közös jellemzői a következők:

– nem ismert a pénz valódi eredete és tulajdonosa;

– állandóan változik a formája, alakja;

– az eljárás, a pénz útja nem nyomon követhető;

– a pénz meglétét valaki folyamatosan szemmel tartja.

A pénzmosási tevékenység napjainkban már nem kötődik országhatárokhoz, hanem nemzetközi jellegűvé vált, így annak leleplezése is csak nemzetközi információk felhasználásával lehetséges, ami sokszor hosszadalmas és bonyolult eljárást jelent. Mind a kormányok, mind a bankok számára nehéz feladat egy-egy nemzetközi tranzakciót megítélni, mert nehezebben bizonyítható, hogy nem szokásos ügyletről van szó. A pénz lefoglalása azonban mindig egy adott nemzet joga alapján történik.

A PÉNZMOSÁS KLASSZIKUS ESETEI

A pénzmosás folyamata – tekintet nélkül a mosandó összeg nagyságára – három alaplépést foglal magában: az elhelyezést, a bújtatást és az integrálást. Egy tranzakció során egyszerre is előfordulhat mindhárom, de inkább az a jellemző, hogy egymástól elkülönülten jelennek meg. A modell helyét fokozatosan más megközelítések veszik át, de a modell elemeivel a pénzmosás egyéb értelmezéseinek esetében is találkozhatunk, és a szóhasználat sem változott.

Elhelyezés

Az illegális tevékenységet végzők jövedelme jobbára készpénz formájában jelentkezik. A felhalmozódó készpénz és annak felhasználása a gyakorlatban komoly nehézségekbe ütközhet, mivel az eredete nem bizonyítható. Éppen ezért a bűnelkövetőknek szükségük van a megszerzett készpénz kezelhetővé tételére. Ehhez a pénzt általában közvetítő útján helyezik el különböző pénzügyi intézményekben, ahol az később legálisan megszerzettnek tűnő jövedelemmé alakul át. Ebben a szakaszban a legkönnyebben nyomon követhető a törvénytelen jövedelem. Az elhelyezésnek nincs előre meghatározott helye, történhet a világon bárhol, ahol erre mód és kedvező feltételek vannak. A bűnözők gyakran ismeretlen, gyanútlan személyeket alkalmaznak arra, hogy a készpénzt több pénzintézetben kisebb részletekben elhelyezzék, akik a befizetések végrehajtásáért jelentős honoráriumot kapnak. Tevékenységük során a megbízók felügyelet alatt tartják őket, hogy a befizetésre átadott pénzösszegeket valóban a rendeltetési helyükre juttassák el. E módszer alkalmazása során a pénzt átadó személy vagy képviselője akkor is anonim marad, ha a befizetést végző személyt azonosítják.

Bújtatás, rétegzés

A készpénz elhelyezése után a pénzmosás már nehezebben bizonyítható. A rétegzés során érik el azt, hogy a pénz eredetére ne derüljön fény, a forrástól teljes mértékben el legyen választva. A már elhelyezett összegek az újbóli felhasználás során nyernek gazdasági létjogosultságot, ezáltal válnak a legális gazdaság részévé. A tevékenységek és tranzakciók bonyolult módon való egymásra rétegzése arra szolgál, hogy a nyomozók számára megnehezítse az illegális jövedelem észlelését.

Integrálás

Az integrálás a bűnös úton megszerzett pénznek a gazdaságba történő visszaáramoltatását jelenti, melynek sikeres végrehajtása esetén a bevétel jogszerű üzleti tevékenységből származónak tűnik. Az integrálás következhet az első két fázis után is, de az is elképzelhető, hogy a bűncselekményből származó vagyont egyszerűen befolyatják a legálisan alapított vállalkozásba, és ott mint bevételt tüntetik fel a könyvelési adatok meghamisításával. A keletkezett nyereség után adót is fizetnek, és osztalékként vagy kamatként jutnak hozzá a legális jövedelemhez. Az integrálást nagyon károsnak kell tekinteni. Ez az alvilág fenyegetése, amely, miután anyagi igényeit bőségesen kielégítette, utat próbál keresni a legális „felső világba", hogy olyan nem anyagi igényeit is kielégítse, mint a státusz és a hatalomvágy.

A pénzmosás szempontjából háromféle társaság különböztethető meg:[3]

– a „látszattársaság”, amely a hivatalos bejegyzés ellenére nem folytat kiterjedt üzleti tevékenységet, és nagyon alacsony tőkével rendelkezik;

– a „fantomtársaság”, amely csak fikció, tevékenységet nem folytat, csak a neve létezik;

– a „fedőnévül szolgáló társaság”, amely ugyan valós tevékenységet is végez, de elsősorban a pénzmosást szolgálja.

A PÉNZMOSÁS ELLENI NEMZETKÖZI FELLÉPÉS

A nemzetközi pénzmosásból származó összegek nagysága közvetlenül nem mérhető. Erre csak akkor lenne lehetőség, ha a világon valamennyi ilyen bűncselekmény a hatóságok tudomására jutna. A valóságban viszont e tevékenység jelentős része a hatóságok előtt rejtve marad, ezért különböző technikákat dolgoztak ki a pénzmosás volumenének számszerűsítésére. A bűncselekményekből származó tisztára mosott pénz nagysága két lehetséges módon becsülhető:[4]

– közvetlen becsléssel, amely csupán feltételezéseken alapul, a nemzetközi banki statisztikából indul ki;

– közvetett becsléssel, amivel elsősorban a kábítószerek előállítási és eladási értékét becsülik fel, és vetik össze a kábítószer-termelésből, -fogyasztásból és -lefoglalásból rendelkezésre álló adatokkal. Ezt a módszert használják más, nagy készpénzbevétellel járó bűncselekmények (pl. prostitúció, kábítószer- és fegyverkereskedelem) méretének becslésénél is.

Mindkét eljárás közös ismérve, hogy először – statisztikai szakkifejezéssel élve – pontbecslést végeznek, azaz az ismert adatokból kiszámítják a pénzmosás ismert volumenét. Ezután ezt egy, a látencia feltételezett mértékét tükröző, egynél nagyobb számmal megszorozzák. A kapott számot a mintavételi hibával korrigálva, intervallumbecslést adnak az alapsokaság adott jellemzőjére. Stanley Morris, a FATF Statisztikai és Módszertani Munkacsoportjának volt elnöke már 2002-ben azt nyilatkozta, hogy jelenleg nincs hiteles lehetőség a pénzmosás mérésére világviszonylatban, sőt még arra sem, hogy azt a legnagyobb országokra szűkítve végezzék el. Elemző szakemberek kidolgoztak azonban egy vonzerőindexet, amely megmutatja, hogy az adott országok pénzügyi infrastruktúráját mennyire szívesen használják a pénzmosók a piszkos pénzek legalizálásához. Az országok közötti rangsor felállításánál több faktort is figyelembe kell venni. Ezen faktorok a megfelelő súlyozással a pénzmosás pozitív és negatív szempontjai alapján kerülhetnek bele egy közös képletbe.

Pénzmosás vonzerőindexe: [GNP/fő] * [3 * Banki titoktartás + Kormány hozzáállása + SWIFT-tagság – 3 * Országon belüli konfliktusok – Korrupció + 15]

A faktorok rövid áttekintése:

1. GNP/fő: egy főre jutó bruttó nemzeti termék (Gross National Product), ami azt mutatja, hogy egy adott országban, egy adott évben az ország egy állampolgárára menynyi előállított, megtermelt termék, szolgáltatás jut. Számolásánál az állampolgárság a meghatározó, tehát a magyar állampolgárságú emberek által előállított és megtermelt termékek, szolgáltatások értékét mutatja. A GDP-vel ellentétben a GNP-be beletartozik az is, ha egy magyar cég külföldön termel, nyújt szolgáltatást, de nem tartozik bele az, ha egy külföldi cég Magyarországon nyújt szolgáltatást. Minél nagyobb ez a mutató, annál vonzóbb lehet az adott ország a pénzmosóknak, vagyis lineáris kapcsolat feltételezhető a két jelenség között.

2. Banki titoktartás: 0, ha nincs rá törvény; 5, ha adott országban nagy hagyománya van.

3. Kormány hozzáállása (pozitív korrupció): 0 és 4 közötti értéket vehet fel. Minél toleránsabb egy adott ország a pénzmosással szemben, annál nagyobb az érték.

4. SWIFT-tagság: 0, ha az adott ország nem tag; 1, ha az adott ország tag.

5. Országon belüli konfliktusok, rizikók, ami fordított arányosságban áll az indexszel mért jelenséggel, mivel az országon belüli konfliktusok csökkentik a terület vonzerejét a pénzmosók számára. Értéke 0–4-ig terjedhet.

6. Korrupció (negatív korrupció): az adott ország Transparency International korrupciós indexén elért helyezése.

7. 15: egy konstans szám, ami biztosítja, hogy az eredmény nagyobb legyen nullánál.

Áramlási index X és Y ország között = pénzmosás vonzereje / (távolság X és Y főváros között)

A pénzmosás elleni nemzetközi küzdelem legfőbb szervezete a *Nemzetközi Pénzügyi Akciócsoport, az FATF* (Financial Action Task Force on Money Laundering), amelyet 1989 júliusában alapítottak a G7-ek Párizsban. Elsődleges feladata az egyes országokban

kimunkált nemzeti programok összehangolása, a hatóságaik közötti kapcsolatok erősítése, valamint a Bázeli Nyilatkozat és a Bécsi Konvenció alapelveinek gyakorlati megvalósítása. Később csatlakoztak a szervezethez az OECD több tagországa, az Araböböl menti országok és egyes távol-keleti országok, illetve az EU tagállamai is. Az Akciócsoport kizárólagos feladata a pénzmosás elleni küzdelem, amely érdekében egy 40 pontból álló ajánlást fogalmazott meg 1990-ben, melyek a mai napig a pénzmosás elleni fellépés legfontosabb alapelvei. A ma már 49 pontból álló ajánlásokat több mint 130 ország írta alá, és nemzetközi szabványként használja. Ha a tagországok nem megfelelően járnak el az ajánlások bevezetésében, akkor feketelistára kerülnek.

A pénzmosás és egyéb pénzügyi tárgyú bűncselekmények elleni küzdelem terén a tagországok egymás közötti információcsere céljából, illetve a hatékonyabb együttműködés biztosítására jött létre 1995-ben az *Egmont Csoport* (*Group*), amely egy zárt láncú, 107 országra kiterjedő, többszörösen védett, jelszóval ellátott, internetalapú rendszeren keresztül hajtja végre a nemzetközi információcserét (Egmont Secure Web). A neve onnan ered, hogy megalakulásuk a brüsszeli Egmont–Arenberg Palace-ban történt. Célkitűzésében szerepel, hogy határokon átívelő bűncselekmények esetében a terrorizmus finanszírozása egyre nagyobb problémát jelent a pénzmosás mellett, mivel a pénzmosásból származó, legálisnak látszó jövedelemből terroristaakciókat is pénzelnek.

Az Európa Tanács által a Pénzmosásellenes Intézkedések Értékelésére Kijelölt Szakértői Bizottságot (Council of Europe Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures – PC-R-EV) az Európa Tanács hozta létre 1997-ben, hogy az Európa Tanács tagjai és más, nem tagországok által létrehozott pénzmosás elleni intézkedések megfelelőségét vizsgálja. 2002 óta *Moneyval* néven folytatja tevékenységét. Jelenleg 47 ország a tagja. Létrehozásának az volt a célja, hogy megvizsgálja a tagállamok FATF-ajánlásainak való megfelelését, a pénzmosással kapcsolatos nemzeti szabályozás hatékonyságát, a nemzeti pénzügyi hírszerző egység tevékenységét. Emellett nemzetközi metodikákat, trendeket ismertet, hogy a bűnözés legújabb formáival szemben nemzetközileg és hazai viszonylatban is harcba lehessen szállni.

Az Európai Rendőrségi Hivatal (*Europol*) által létrehozható *elemzői munkafájlok* (Analytical Work File, AWF) megnyitási és működési feltételeit az Europol Egyezmény határozza meg. A tagállamok által szolgáltatott személyes adatok csak két helyen tárolhatók: az Europol rendszerében, az egyik maguk az AWF-ek, a másik pedig az Information System (IS).

1999-ben indult útjára az Európai Tanács tamperei döntése alapján az *FIU.NET program*, amely egy decentralizált számítógépes információs rendszer és az FIU-egységek közötti adatcserét szolgálja. A rendszerhez való csatlakozás bár önkéntes, de már tagja Belgium, a Cseh Köztársaság, Észtország, Franciaország, Németország, Magyarország, Olaszország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Hollandia és az Egyesült Királyság. Rövidesen tagja lesz Finnország, Portugália, Görögország, Dánia és Ciprus. Az FIU.NET előnye, hogy gyors, engedélyezi a biztonságos kommunikációt, nem igényel fordítást, ugyanakkor eleget tesz a jogi előírásoknak. Az FIU.NET tulajdonképpen felfogható az Egmont Csoport Európai Unió területére korlátozódó formájának, hiszen az EU Tanács és az Europol égisze alatt alakult ki, de ténylegesen az Egmont rendszerét használják az adattovábbítások során.

Az FATF korlátozza a tagjai sorába való felvételt, mégis a pénzmosás elleni küzdelem szükségessé teszi további nemzetközi szervezetek létrehozását. Az FATF mintájára létrehozott szerveket az FATF-stílusú regionális intézményeknek is nevezik. Ilyenek:

– Az Ázsiai és Csendes-óceáni Országok Csoportja a Pénzmosás Ellen (Asia/Pacific Group on Money Laundering, APG) elnevezésű szervezetet 1997 februárjában alapította 13 állam, de jelenleg már 41 ország a tagja.

– A Dél-amerikai Pénzmosás Elleni Csoportot (Financial Action Task Force on Money Laundering in South America, GAFISUD) 2000 decemberében alapították, jelenleg 12 tagja van.

– A Közel-keleti és Észak-afrikai Pénzügyi Akció Munkacsoportot (Middle East and North Africa Financial Action Task Force) 2004-ben hozta létre 18 ország.

– A Kelet- és Dél-afrikai Pénzmosás Elleni Csoport (Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group, ESAAMLG) 1999-ben jött létre Tanzániában, és jelenleg 15 tagja van.

– Az Eurázsiai Pénzmosás Elleni Munkacsoportot (Eurasian Group on Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing) 2004-ben hozták létre Moszkvában. Jelenleg 9 ország a tagja.

– A Nyugat-afrikai Pénzmosás Elleni Kormányközi Akciócsoportot (Inter-Governmental Action Group Against Money Laundering in West Africa, GIABA) 2000-ben alapította a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége. Székhelye Dakarban található, 14 ország a tagja. Célkitűzései között szerepel: a tagország támogatása a bűncselekmények elleni

küzdelemben tett erőfeszítésekben, a szoros együttműködés megkövetelése a tagországoktól, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem, biztosítani a harmonizációt és az intézkedés elfogadásának összehangolását, ösztönözni más afrikai országok csatlakozását; az értékelésnek a saját és a kölcsönös értékelésen kell alapulnia, szorosan kapcsolódva az FATF követelményeihez.

A felügyeleti szervezetek nemzetközi egyesületei között kell megemlítenünk az Értékpapír-felügyeletek Nemzetközi Szervezetét, az *IOSCO*-t (International Organization of Securities Commissions), amely különböző bankok és értékpapír-kereskedők, valamint a Biztosításfelügyeletek Nemzetközi Szövetségét, az *IAIS*-t (International Association of Insurance Supervisors), amely a biztosítók felügyeleti szerveit tömöríti, és mindkét szervezet már kiadott pénzmosásellenes ajánlásokat. Megfigyelőként hivatalos kapcsolatban vannak az FATF-fel, valamint más globális, pénzmosásellenes testületekkel.

A vállalkozások a pénzmosás ellen az óvatosságon kívül három alapszabály betartásával védekezhetnek: „Ismerd meg cégedet" (Know Your Business, KYB), „Ismerd meg ügyfeledet" (Know Your Customer/Counterparty, KYC) és „Ismerd meg kollégádat" (Know Your Employee, KYE). Egyik szabálynak sincs formális definíciója, jelentésük országonként és ágazatonként eltérhet. A legtágabb értelemben azt jelentik, hogy részletesen fel kell mérni és meg kell ismerni a saját cég tevékenységét, meg kell érteni az ügyfelekkel folytatott vagy folytatandó viszony minden lehetséges kihatását. A szabály kiterjeszthető az ügyfelek általános helyzetének megismerése is, ezért aztán, ha valaki jól ismeri saját tevékenységét, akkor könnyebben kiszúrja a szokásostól eltérő ügyleteket, értékelni tudja a helyzet súlyosságát, és ennek alapján tudja, mennyire kell óvatosnak lennie, és meg tudja ítélni, hogy olyan pénzmosásra utaló adat, tény, körülmény jutott tudomására, amelyet hivatalosan is be kell jelentenie.

Ismerd meg ügyfeledet (*KYC*): Ez a szabály minden pénzmosásellenes szabályozás alapja. Minél jobban megismeri az ügyfél üzleti viselkedésének mintázatát, annál jobban ki tudja szűrni a szokatlan cselekedeteket. Az ügyfélről a következőket érdemes tudni.

– Milyen változások várhatók vállalkozásukban és ügyvitelükben?

– Mindezt megtörténtük előtt ismerni kell már, azaz szoros kapcsolatot kell ápolni az ügyfelekkel.

– Mennyiben veszélyezteti a saját vállalkozást a magán- és vállalati ügyfelek társadalmi pozíciója és hírneve?

– Mi mindent lehet megtudni a vállalkozás tényleges tulajdonosairól?

Ismerd meg cégedet (*KYB*): Idővel minden dolgozó megismeri cégét és annak szokásos viselkedését. Ez alapján azt is meg tudja mindenki állapítani, hogy mi minősül a normálistól eltérő, pénzmosásra utaló vagy azt kizáró adatnak, ténynek, körülménynek, szokatlan vagy váratlan eseménynek, változásnak. Paramétereik egyik fontos és meghatározó mércéje a szervezeti felépítés és kapcsolatrendszer az adott cégcsoporton belül.

Ismerd meg kollégádat (*KYE*): Ha a cég alkalmazottai nem tartják be az előzőekben ismertetett két szabályt, akkor a védelmet áttörhetik, a cég bajba keveredhet. A jól képzett munkaerő biztosítja a leghatékonyabb védelmet a pénzmosást elkövetőkkel szemben.

A vállalkozásoknak ügyelniük kell arra is, hogy ha a pénzmosás elleni törvény hatálya alá tartoznak, akkor kötelesek azonosítani ügyfeleiket:

– írásbeli szerződéssel létrejövő tartós üzleti kapcsolat esetén;

– kétmillió forintot elérő vagy azt meghaladó ügyleti megbízás esetén, akkor is, ha az értékhatárt több, egymással ténylegesen összefüggő ügyleti megbízás együttes értéke éri el;

– bármikor, az első két esettől függetlenül, ha pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény merül fel.

Az azonosítás során meg kell győződni az ügyfél, illetve a rendelkezésre jogosult és a meghatalmazott személyazonosságáról, és az azonosítás során kapott adatokat megbízhatóan és visszakereshetően rögzíteni kell. Az azonosításhoz szükséges okmányok (technikai okokból) attól függenek, hogy az ügyfél belföldi vagy külföldi, természetes, jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet.

Külföldi természetes személy esetében a fentiek közül az azonosító okmány alapján megállapítható adatokat, valamint a magyarországi tartózkodási helyet kell rögzíteni. A könyvelőknek, könyvvizsgálóknak vagy adószakértőknek, ha ügyfelük nem tud vagy nem akar azonosítás céljából Magyarországra utazni, akkor a szükséges okmányok hiteles másolatát kell beszereznie. Az ügyfélnek írásban nyilatkoznia kell arról, hogy saját vagy más nevében jár-e el. Ha más nevében jár el, akkor a megbízót „tényleges tulajdonosnak" nevezzük. A tényleges tulajdonosról az ügyfélnek közölnie kell a természetes vagy jogi személy nevét és a lakcímét, vagy székhelyét.

A tényleges tulajdonost érdemes figyelemmel követnünk. Ha az üzleti kapcsolat során bármikor felmerül a gyanú, hogy az ügyfél más javára cselekszik, akkor meg kell kérni, hogy

adjon írásbeli nyilatkozatot arról, hogy saját nevében cselekszik, vagy nyilatkozzon arról, hogy kinek a javára cselekszik. Ha efféle írásbeli nyilatkozat adását megtagadja, vagy ha pénzmosásra utaló adat, tény, körülmény merül fel, akkor nem szabad vele üzletet kötni. Az azonosítás során rögzített adatokat nyilvántartásba kell venni a szerződésben vagy a szerződés mellékletében, vagy az azonosított személyekről kézzel vagy számítógéppel vezetett adatlapon. Az ügyfél-azonosítás során begyűjtött adatokat, okiratokat, ezek elektronikus és fénymásolatát 10 évig kell megőrizni. Tartós üzleti kapcsolat esetén a megőrzési kötelezettség határideje az üzleti kapcsolat megszűnésekor kezdődik. Az adatokat úgy kell megőrizni, hogy azokból a változás dátuma és a változás előtti adatok is megállapíthatók legyenek.

A pénzmosás elleni harc első vonalában az ügyfelekkel kapcsolatot tartó személyek, vállalkozások állnak. Magyarország gazdasági jólétének fenntartásához, a terrorizmus elleni védekezéshez és a vállalkozások – főleg a saját vállalkozások – kijátszásának megakadályozásához szükséges a felelősségteljes viselkedés a pénzmosás gyanújának felmerülése esetén. A gyanús ügyletet, illetve a pénzmosásra utaló adatot, tényt vagy körülményt haladéktalanul be kell jelenteni.

A szokatlan és gyanús viselkedés jelentése a hatóságoknak nem besúgás, hanem önvédelem. A hatóságok figyelmét ráirányítja arra, ami a vállalkozást egyébként nagy bajba sodorhatná. Azokban az országokban, amelyek már régen felvették a harcot a pénzmosás ellen, a jelentéstételt természetesnek tekintik a veszélyeztetett tevékenységi területeken. Ha a munkavállalók jobban megismerik ügyfeleiket és azok vállalkozásait, akkor ügyesebben ismerik fel a pénzmosási kísérleteket, és a jelentések is megbízhatóbbak, megalapozottabbak lesznek.

Az üzleti titoktartás szabályainak és a pénzmosás megakadályozására irányuló jelentéstételnek az összefüggéseit az Alkotmánybíróság is megvizsgálta. Véleménye szerint a személyes adatok védelme felett áll a belés külbiztonság kérdése, a pénzmosás visszaszorítása pedig biztonsági kérdés. A pénzmosás elleni harc sikeréhez elengedhetetlen, hogy a vállalkozások észrevegyék, ha ügyfeleik szokatlanul viselkednek. Mindenki jogosan teszi fel a kérdést: Mi számít szokatlan viselkedésnek?

Esetleges pénzmosásra utaló jelek

– Az ügyfél vagy a képviselője ellenáll az ügyfél-átvilágítási intézkedések végrehajtásának, illetve hamis, félrevezető információkat ad. Offshore székhelyű taggal rendelkező ügyfél, szervezet képviseletében eljáró személy a tényleges tulajdonosokra vonatkozó nyilatkozatában azonosítási kötelezettség (25%) alatti tulajdonrésszel rendelkező természetes személyekre hivatkozva nem nyilatkozik az offshore szervezet természetes személy tulajdonosaira vonatkozóan.

– Kiugróan magas, nem valós gazdasági eseményekkel, fiktív árbevétellel kapcsolatos dokumentumok, bizonylatok kibocsátása. Fiktív bevételnek számít az a bevétel, amely mögött nem áll teljesítmény. Erre lehet következtetni például abból, ha az ügyfélnél nincs nyoma olyan gazdaságilag észszerű, arányos ráfordításnak, amely a bevételi tételt életszerűvé tenné, indokolná, alátámasztaná. Ilyenek lehetnek például a korábbi árubeszerzési és raktározási költségek felmerülése nélküli árueladások, vagy olyan szolgáltatásnyújtások (tanácsadás, takarítás, építőipari szolgáltatás, munkaerő-kölcsönzés, hirdetés, reklám, tanulmányok), amelyekhez hiányoznak az alapvető eszközök, a szükséges létszámban bejelentett munkavállaló, az igénybe vett alvállalkozói teljesítmények.

– A cég profiljába, tevékenységi körébe nem illő ügyletekből származó bevételek.

– Túlszámlázások, feltűnő értékaránytalanság melletti (több tízszeres haszonnal, extraprofittal) értékesítések, jutalékok, közvetítői és ügynöki díjak.

– Ismeretlen eredetű, jogcím nélküli (jogszabályi előírással, ügyfél nyilatkozatával, illetve szerződéssel, megállapodással alá nem támasztott) banki átutalások.

– A házipénztárban indokolatlanul magas összeg halmozódott fel az elszámolási betétszámlákról történő készpénzes felvételek miatt.

– A bankszámlákról a házipénztárba gyakran felvett jelentős összegekből készpénzes számlákat egyenlítenek ki.

– Észszerű indok nélküli végleges pénzeszközátvételek, alapítókkal szembeni szállítói kötelezettségek elengedése, mely forrásokból nagy összegű befektetéseket hajtanak végre.

– Indokolatlan és rövid időn belül lezajló, aránytalan tőkeműveletek: jelentős tőkeemelést követően azonnali üzletrészeladás, illetve tőkekivonás.

– Az ügyfél kötelezettségeit rendszeresen más teljesíti, átvállalja.

– Külföldi tulajdonosoktól, alapítóktól kapott, meglévő fedezetek és írásos szerződések nélküli kölcsönök, melyek visszafizetésére láthatóan nem törekszik az ügyfél, és a tulajdonos nem kéri sem a tőkét, sem a kamatokat.

– A saját tőkéjét többszörösen meghaladó összegű hitelfelvétel, melynek biztosítéka egy finanszírozó offshore társaság által betétben elhelyezett összeg.

– Rendszeres, nagy összegű, észszerű okokkal meg nem magyarázott leltártöbbletek. Szokatlan lehet az ügyfél egy-egy ügylete vagy az egész üzletviteli tevékenysége. A figyelmünket egy-egy nagyon szembetűnő jel is felhívhatja, amikor például az ügyfél:

– egy tranzakcióval, eseménnyel vagy vállalkozással kapcsolatban hamis információval szolgál, vagy hamisított okiratokat bocsát rendelkezésre;

– számunkra ismeretlen személyekkel a megfelelő papírmunka elvégzése nélkül átutalásokat intéz;

– az üzleti logika alapján irracionális üzletet köt;

– kevéssé ismert, esetleg (pl. panamai, grenadai) offshore bankon keresztül intézi az átutalást;

– nagy bevételt realizál nagyobb kiadások nélkül;

– nagyon sikeres egy olyan ágazatban vagy földrajzi területen, ahol egyébként recesszió van.

Az Európai Parlament 2015. május 20-án elfogadta a 2015/849-es számú negyedik pénzmosás elleni irányelvet, amely megerősíti a jelenlegi uniós szabályozást. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben Európa-szerte a könyvelők, a könyvvizsgálók, az adószakértők és az adótanácsadók (a továbbiakban: szolgáltatók) fontos szerepet töltenek be. Törvény által előírt kötelezettségük[5] a következőket foglalja magában:

1. Rendelkezniük kell egy belső pénzmosási szabályzattal. Ha valaki könyvvizsgálat mellett adótanácsadást is végez, akkor az adótanácsadási tevékenységre külön szabályzattal kell rendelkeznie, és más a felügyeleti szerv is (nem a Magyar Könyvvizsgálói Kamara, hanem a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala szervezetében működő Pénzmosás Elleni Információs Iroda). Ugyanez vonatkozik a könyvelési tevékenységre is. A könyvvizsgálók a kamara honlapján megtalálható közös szabályzat alapján, míg a többi szolgáltató saját szabályzata alapján végzi. A szolgáltató köteles biztosítani, hogy az üzleti kapcsolatra vonatkozó adatok és okiratok naprakészek legyenek.

2. Ki kell jelölniük egy kapcsolattartót, melynek személyéről a törvényben megjelölt hatóságot értesítenie kell.

3. Át kell világítaniuk az ügyfelüket – egyszerűsített vagy fokozott ügyfél-átvilágítás keretében – az üzleti kapcsolat létesítésekor; a 3,6 M Ft-ot elérő vagy meghaladó összegű ügyleti megbízás teljesítésekor; ha pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény felmerül, és korábban még nem került sor átvilágításra, illetve ha a korábban rögzített ügyfél-azonosító adatok valódiságával vagy megfelelőségével kapcsolatban kétség merül fel.

Az átvilágítás során be kell azonosítaniuk ügyfelüket, annak képviselőjét (a szerződést aláírók és a kapcsolattartók nevét és beosztását), valamint a tényleges tulajdonosokat. Az ügyfél nyilatkozatot tevő képviselőjének felelőssége, hogy a tényleges tulajdonos személyéről és adatairól helytálló nyilatkozatot tegyen. Ha a szolgáltatóban kétség merül fel a tényleges tulajdonos kilétével kapcsolatban, az ügyfelet ismételt írásbeli nyilatkozattételre kell felhívni. Elméletileg lehetséges, hogy a szolgáltató a tényleges tulajdonosi adatokat nyilvánosan hozzáférhető nyilvántartás vagy olyan nyilvántartás alapján rögzíti, amelynek kezelőjétől adatigénylésre jogosult; ez esetben az ügyfél képviselőjének írásbeli nyilatkoztatása mellőzhető, melynek tényét a szolgáltatónak rögzítenie kell. Ha egy cégnek egy külföldi társaság a tulajdonosa, és nincs információ a tulajdonos tulajdonosáról, akkor az ügyfél képviselője (ügyvezető) tényleges tulajdonosként a láncolat végén álló természetes személyt köteles megnevezni, aki legalább 25%-os részesedéssel (esetleg meghatározó befolyással) rendelkezik. Ez az ő felelőssége. Ha így nem azonosítható a tényleges tulajdonos magánszemély, akkor magát a képviselőt kell tényleges tulajdonosként rögzíteni. Alapítványok esetében tényleges tulajdonosnak kell tekinteni azt a természetes személyt, aki az alapítvány vagyona legalább 25%-ának a kedvezményezettje, ha a leendő kedvezményezetteket már meghatározták, akiknek érdekében az alapítványt létrehozták, illetve működtetik, ha a kedvezményezetteket még nem határozták meg, vagy aki tagja az alapítvány kezelőszervének, vagy meghatározó befolyást gyakorol az alapítvány vagyonának legalább 25%-a felett, illetve az alapítvány képviseletében eljár.

A személyes okmányok bemutatásának megkövetelése kizárólag a szervezeti ügyfél, valamint a képviselő vonatkozásában merül fel, a tényleges tulajdonos esetében ilyen kötelezettség nem áll fenn. A tényleges tulajdonos adatairól a képviselő nyilatkozik, mely nyilatkozatért a képviselő felel. Az adatokat a könyvvizsgálónak nem kell ellenőriznie, a tényleges tulajdonos igazolványait sem szükséges elkérnie.

Az üzleti kapcsolat fennállása alatt az ügyfél köteles a tudomásszerzéstől számított öt munkanapon belül a szolgáltatót értesíteni arról, ha az ügyfél-átvilágítás során megadott

adatokban, illetve a tényleges tulajdonos személyét érintően változás következett be. Erre a szolgáltatónak az ügyfelet a szerződés megkötésekor figyelmeztetnie kell.

4. Folyamatosan figyelemmel kell kísérniük, át kell világítaniuk[6] ügyfeleik üzleti kapcsolatait (különös figyelmet fordítva az összetett és szokatlan ügyletekre), felmérve, hogy azok milyen szintű, fokozatú kockázatokat hordoznak.

5. Pénzmosásra utaló jelek előfordulásának alapos gyanúja esetén bejelentést kell tenniük az illetékes hatóság felé. A bejelentéshez nem szükséges alapos gyanú megléte, elegendő a bűncselekményre utaló adat, tény, körülmény észlelése.

Az új uniós irányelv a pénzmosási előírások be nem tartásáért az alábbi közigazgatási szankciók meghozatalát javasolja:

– a jogsértés nyilvánosságra hozatala,

– a jogsértés abbahagyására irányuló felszólítás,

– működési engedély visszavonása vagy felfüggesztése,

– felelős vezetők időszakos eltiltása,

– egymillió euróig terjedő bírság.

Hazánkban, ha a szolgáltatók a pénzmosással kapcsolatos kötelezettségeiket nem az előírásoknak megfelelően teljesítik, akkor a megfelelő felügyeleti szerv a jogsértés súlyával arányosan a következőképpen szankcionálhat:

– figyelemfelhívás a feltárt hiányosságok megszüntetésére;

– javaslattétel egy speciális képzési programban való részvételre, megfelelő szakmai ismeretekkel rendelkező vezető felvételére, a szabályzat átdolgozására, illetve a felelősségre vonásra;

– írásban figyelmeztetés;

– a jogsértő állapot megszüntetésének elrendelése a jogsértés abbahagyására;

– pénzbírság: a könyvelőkre 50 E Ft-tól 20 M Ft-ig terjedő, a könyvvizsgálókra, adószakértőkre és adótanácsadókra vonatkozóan 200 E Ft-tól 500 M Ft-ig terjedő bírságot szabhat ki a felettes hatóságuk.

Sem a hazai, sem pedig a nemzetközi szabályozásban nem szerepel az a kitétel, hogy a szolgáltatónak kifejezetten keresnie kell a pénzmosásra, terrorizmus finanszírozására utaló nyomokat, de kellően szigorú belső folyamatokat kell fenntartani annak érdekében, hogy az ilyen cselekmények gyanúját azonosítani és jelenteni tudja. Megjegyzendő, hogy nemcsak a szokatlan, nagy értékű, hanem bármilyen, még a legkisebb értékű tranzakció is kapcsolódhat pénzmosáshoz vagy a terrorizmus finanszírozásához, melyeket – ha észlelik – a szolgáltatóknak ugyancsak jelenteniük kell.

Összegzés

A pénzmosás fogalmának ismertetése után fontos bemutatni azt, hogy a bűncselekmények elkövetői milyen módszerekkel tisztítják meg a piszkos pénzeket. A bűnözők azért, hogy a hatóságok elől elrejtsék a bűncselekményekből származó vagyonukat, még arra is hajlandók, hogy egyes tranzakcióik vagy gazdasági tevékenységük során veszítsenek a megszerzett extrapofitból. Tapasztalatok szerint egy megfelelően kivitelezett pénz tisztára mosási folyamatában kb. 40-50% veszteség keletkezik. Persze az így fennmaradó összeg még mindig jelentős. Ez a veszteségi mutató azt jelenti, hogy ezek a pénzügyi folyamatok oly mélységben kerülnek megtervezésre, megszervezésre, hogy azok leleplezése, bizonyítása nagyon hosszú, bonyolult folyamatot igényel. Megfelelő anyagi bázis nélkül nem lehet bűnözői csoportokat, bűnszervezeteket működtetni. A szervezett bűnözés elleni küzdelem csak a szervezett bűnözés anyagi bázisának az elvonása révén lehet hatékony. Ha megakadályozzák a bűncselekményekből származó jövedelem tisztára mosását, akkor az anyagi bázis kiapadása után a bűnszervezet elsorvad, mint az a fa, amelynek elvágták a gyökereit. Ha pedig a szervezett bűnözőket jelentősen korlátozzuk abban, hogy szabadon, kockázat nélkül felhasználhassák ezeket a jövedelmeiket, akkor ezzel egy öntisztulási folyamatot indítunk el a társadalomban. Nagyon fontos erkölcsi kötelessége mindenkinek a pénzmosás elleni küzdelem erősítése. Jogi szabályaink további fejlesztéséről annak tudatában sem szabad lemondani, hogy ezt a problémát csak büntetőjogi eszközökkel megoldani nem lehet. Nem a büntetőjogi eszközöket kell prioritásban kezelni, hanem a pénzmosásellenes oktatási rendszert kell továbbfejleszteni egészen addig, hogy Magyarországon csak kivételes nehézségek árán lehessen ilyen tevékenységet folytatni. A vizsgált káros jelenséggel csak akkor lehet hatékonyan szembeszállni, ha a pénzügyi szolgáltatók, a különböző állami szervek, felügyeletek és nyomozó hatóságok munkatársai, és minden olyan személy, aki munkája során találkozhat a pénzmosással, megfelelő ismeretekkel rendelkezik a problémával kapcsolatban.

TOVÁBBI FELHASZNÁLT IRODALOM

Czine Ágnes: *A pénzmosás mint világjelenség. A pénzmosási bűncselekmények feltűnése a büntető ügyek között*. In: A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései. PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék, Pécs, 2005.

Lukács János: *Könyvvizsgálat rendszere*. MKVK OK, 2014.

PSZÁF: Pénzmosás elleni új ajánlások. MTI, 2002. április 25. Jean-Pierre Stroobants, Le Monde, 2008. szeptember 17.

---

[1] A Büntető törvénykönyvről szóló C. törvény 400. §-a szerint, ha valaki gondatlanságból nem tud azok eredetéről, akkor csak pénzmosás vétségéről beszélhetünk, és „csak" két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, szemben azzal, ha tudott róla, mert akkor kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés a büntetés.

[2] Barabás A. Tünde – Irk Ferenc: *Gazdaság, bűnözés, gazdasági bűnözés, szervezett bűnözés, szervezett gazdasági bűnözés*. Kriminológiai Tanulmányok XXXVIII., XXXIX., OKRI, Budapest, 2001.

[3] Bardócz Csaba: *Pénzmosási technikák*. Belügyi Szemle, 1997/3.

[4] Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK-Kerszöv, Budapest, 2002.

[5] Magyarországon ez a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény.

[6] Kizárólag abban az esetben nem kell az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket ismételten elvégezni, ha a szolgáltató az ügyfél, továbbá a képviselő vonatkozásában az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket más megbízás kapcsán már elvégezte, és nem történt az ügyfél-átvilágítás során felvett adatokban változás. (Például: ugyanazon ügyféltől származó többedik megbízás.)

Szóljon hozzá!

Név:

Jelszó:

Üzenet:

Mehet

© 2005-2016, Polgári Szemle Alapítvány